

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 23 stycznia 2017 roku

ZSS.422.6.2017.AG

Pani
Anna Zalewska
Minister Edukacji Narodowej

Pan
Konstanty Radziwiłł
Minister Zdrowia

Szanowni Państwo Ministrowie,

wg danych Ministerstwa Cyfryzacji z marca 2016 r. dostęp do Internetu ma 76 % gospodarstw domowych. W związku z dynamicznym postępem technologicznym, Internet stał się powszechnym narzędziem komunikacji, źródłem rozrywki oraz wiedzy. Nowoczesne technologie trwale i w sposób nieodwracalny zmieniły obraz współczesnej rzeczywistości, przyczyniają się do rozwoju, ale również są jednym z największych zagrożeń.

Najwyższa Izba Kontroli w 2016 r. przeprowadziła kontrolę pt. *Przeciwdziałanie e-uzależnieniu dzieci i młodzieży*, którą objęto Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, 10 publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych i 10 szkół (podstawowych lub gimnazjów).

Z danych przywołanych w powyższej informacji wynika, że około 60% mieszkańców Polski korzysta z Internetu, spośród których 0,3% to uzależnieni od Internetu, a 2,5% – zagrożeni uzależnieniem. Oznacza to blisko 100 tys. osób uzależnionych i 750 tys. osób zagrożonych uzależnieniem. Problem ten dotyczy głównie ludzi młodych do 34. roku życia. Stanowią oni blisko 90% wszystkich zidentyfikowanych w próbie osób zagrożonych, przy czym zdecydowana większość to dzieci i osoby w wieku poniżej 25 lat. Wśród nastolatków, co dziesiąty należy do grupy zagrożonych uzależnieniem lub uzależnionych. Spędzają oni w sieci średnio ponad trzy godziny dziennie, jednak jest wśród nich duża grupa jeszcze

bardziej intensywnych użytkowników spędzających większość swego wolnego czasu w Internecie¹.

Powyższe dane potwierdzają badania zlecone w 2014 r. przez Rzecznika Praw Dziecka i Naukową i Akademicką Sieć Komputerową pt. *Nastolatki wobec Internetu*. Zostały one przeprowadzone na grupie 1235 uczniów klas drugich gimnazjów i klas drugich szkół ponadgimnazjalnych wszystkich typów z 50 placówek na terenie całego kraju. Wynika z nich, że nastolatki korzystają z Internetu 3h i 40 min na dobę a ponad 40% nastolatków jest cały czas on-line. Z badań wynika także, że wiek inicjacji internetowej obniża się z roku na rok i obecnie wynosi 9 lat i 8 miesięcy.

Głównym celem kontroli NIK była ocena, czy podejmowane przez właściwe instytucje działania w zakresie przeciwdziałania e-uzależnieniu dzieci i młodzieży są prawidłowe i wystarczające. W wyniku kontroli zidentyfikowano problemy związane z zapewnieniem pomocy dzieciom i młodzieży nadmiernie korzystających z mediów elektronicznych, a także wskazano bariery utrudniające prawidłowe realizowanie adresowanych do dzieci i młodzieży programów profilaktycznych w tym zakresie.

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że skontrolowane działania instytucji, które powinny przeciwdziałać e-uzależnieniu dzieci i młodzieży, były przypadkowe i nie odpowiadały wystarczająco skutecznie na zagrożenie wynikające z rozwoju nowoczesnych technologii. Raport obok szkodliwości nadużywania mediów elektronicznych wskazuje również na brak wytycznych określających sposób postępowania w zakresie identyfikowania i narzędzi do diagnozowania zjawiska nadużywania przez dzieci i młodzież mediów elektronicznych oraz realizacji zadań w zakresie przeciwdziałania e-uzależnieniu. Wytyczne takie nie zostały zawarte w przyjętych przez Radę Ministrów Narodowych Programach Zdrowia na lata 2007–2015 i 2016–2020.

W objętych kontrolą szkołach i poradniach psychologiczno-pedagogicznych nie była znana skala problemu nadmiernego korzystania przez dzieci i młodzież z mediów elektronicznych. Tylko nieliczne szkoły dokonywały rzetelnej diagnozy środowiska szkolnego pod kątem nadużywania przez uczniów mediów elektronicznych. W konsekwencji, opracowane i realizowane szkolne programy profilaktyczne i wychowawcze obowiązujące w okresie objętym kontrolą, nie były ukierunkowane na działania w zakresie tej problematyki. Nie zostały zatem ustalone jednoznaczne zasady postępowania podmiotów zaangażowanych

¹ Raport z badań ankietowych przeprowadzonych przez CBOS w 2012 r., opublikowany w 2015 r.

w kształtowanie postaw i zachowań dzieci i młodzieży w celu rozpoznawania i przeciwdziałania e-uzależnieniu.

Informacja o wynikach kontroli wskazuje także na brak współdziałania pomiędzy Ministrem Zdrowia a Ministrem Edukacji Narodowej. Kluczowe instytucje państwowe, które powinny odgrywać najważniejszą rolę w przeciwdziałaniu e-uzależnieniu od mediów elektronicznych (MZ i MEN) nie współpracowały ze sobą w tym zakresie.

Brak standardów postępowania w zakresie e-uzależnienia, jak wykazały prowadzone w szkołach i poradniach psychologiczno-pedagogicznych kontrole, był istotną barierą w identyfikowaniu przez te placówki zagrożeń oraz przy udzielaniu pomocy dzieciom i rodzicom.

Raport wskazuje m.in. na konieczność wypracowania przez Ministra Edukacji Narodowej i Ministra Zdrowia:

- wspólnej strategii działań pozwalających na skuteczne identyfikowanie problemu nadużywania mediów elektronicznych przez dzieci i młodzież;
- mechanizmów pozwalających na monitorowanie skali zjawiska nadużywania przez dzieci i młodzież mediów elektronicznych;
- wystandaryzowanych narzędzi diagnostycznych dla poradni psychologiczno-pedagogicznych w zakresie diagnozowania e-uzależnień (...).

Mechanizm uzależnienia działa w taki sam sposób jak w przypadku innych uzależnień. Rozpoczyna się od zainteresowania i chęci spróbowania czegoś nowego, następnie kontakt z mediami zastępuje inne aktywności, prowadząc do utraty łączności ze światem rzeczywistym. Nałóg niesie ze sobą wyniszczenie fizyczne i psychiczne, co w przypadku dzieci i młodzieży jest szczególnie niebezpieczne. Jest to bez wątpienia głęboko niepokojące zjawisko, gdyż może ono mieć poważne konsekwencje w przypadku młodych ludzi, których osobowość dopiero się kształtuje.

Zdaniem Rzecznika Praw Dziecka konieczne jest zwrócenie większej uwagi na zagrożenia płynące z korzystania z nowych technologii, tym samym podjęcie wielopłaszczyznowych działań profilaktycznych, które swoim zasięgiem obejmowałyby nie tylko osoby nadmiernie korzystające ze współczesnych mediów, tj. głównie dzieci i młodzież, ale również ich rodzinę i szkołę. Bez udziału rodziny, otoczenia dziecka, a także szkoły bardzo trudno będzie walczyć z tym problemem.

Pamiętać należy, że uzależnienie młodego człowieka skutkuje wieloma problemami wychowawczymi. Prawidłowy rozwój dziecka jest możliwy tylko wtedy wówczas, gdy odpowiednie bodźce mają charakter wielostronny i są dawkowane w rozsądnym zakresie. Korzystanie z dobrodziejstw techniki przez najmłodszych użytkowników bez żadnej kontroli i umiaru prowadzić może do poważnych następstw.

W związku z powyższym, działając na mocy art. 3 ust. 2 pkt 1 i art. 11 ustawy z 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2015 r. poz. 2086, z późn. zm.) zwracam się do Państwa o analizę przedstawionego problemu, podjęcie działań zgodnie z kompetencjami, w tym opracowanie zasad postępowania w zakresie przeciwdziałania nadużywaniu przez małoletnich mediów elektronicznych.

Z wyrazami szacunku

Marek Piłchucki